

ОКРЕМА ДУМКА

судді Конституційного Суду України Первомайського О.О. у справі № 1-14/2020 за конституційним поданням Верховного Суду

Конституційний Суд України (далі – Конституційний Суд) 28 серпня 2020 року ухвалив Рішення № 10-р/2020 (далі – Рішення) у справі № 1-14/2020 за конституційним поданням Верховного Суду щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень постанови Кабінету Міністрів України „Про встановлення карантину з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, та етапів послаблення протиепідемічних заходів“, положень частин першої, третьої статті 29 Закону України „Про Державний бюджет України на 2020 рік“, абзацу дев'ятого пункту 2 розділу II „Прикінцеві положення“ Закону України «Про внесення змін до Закону України „Про Державний бюджет України на 2020 рік“».

Конституційний Суд, зокрема, вирішив:

«3. Закрити конституційне провадження у справі щодо перевірки на відповідність Конституції України (конституційність) положень підпунктів 5, 6, 7, 14 пункту 3, абзацу шостого пункту 6 постанови Кабінету Міністрів України „Про встановлення карантину з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, та етапів послаблення протиепідемічних заходів“ від 20 травня 2020 року № 392, пунктів 10, 17 Порядку здійснення протиепідемічних заходів, пов'язаних із самоізоляцією, затвердженого цією постановою, на підставі пункту 5 статті 62 Закону України „Про Конституційний Суд України“ – втрата чинності актом (його окремими положеннями), щодо якого порушено питання відповідності Конституції України» (пункт 3 резолютивної частини Рішення).

Не підтримуючи Рішення у частині щодо закриття провадження у справі, на підставі статті 93 Закону України „Про Конституційний Суд України“ та § 74 Регламенту Конституційного Суду вважаю за потрібне викласти окрему думку щодо Рішення та інших пов'язаних з цією справою понять та явищ.

Засновки та висновки конституційної демократії

1. Зародження багатьох галузей права доволі традиційно пов'язується з юриспруденцією Стародавнього Риму, зокрема з такими відомими пам'ятками юридичної думки того часу, як *Інституції Гая* та *Corpus iuris civilis Юстиніана*.

Протягом тривалого часу уявлення про державу, верховну владу, зміст і суть їх відносин з громадянами та (або) підданими будувались на досвіді Римської імперії, у тому числі у світлі того, що „добра“ влада та володар повинні надати своєму народу лише „хліб та видовища“, а натомість мали нібито „право“ вимагати від народу *все*, у тому числі життя, свободу, гідність, власність.

У тій системі координат суспільних відносин управління „батогом та пряником“, зневага і ненависть до людини та цілих народів були звичними та традиційними явищами.

2. Проте для цивілізованої частини світу часи імперій та необмеженої сваволі влади – вже в минулому.

В основу сучасного європейського правопорядку покладено такі цінності, як *людські права, правдива (дієва та ефективна) демократія, верховенство права*.

Конституція України та існуючий в Україні конституційний лад побудовані на ієрархії конституційних цінностей, у якій головними є повага до людської гідності, фундаментальні права і свободи людини і громадянина та їх гарантії. У свою чергу верховенство права, поділ влади, інші конституційні цінності та явища забезпечують інституційну, функціональну й іншу спроможність та дієвість конституційної демократії.

Важливо, що у сучасній конституційній демократії є доволі чітке уявлення про позитивні обов'язки держави, відповідно до розуміння змісту яких Уряд¹ повинен не розважати і тим більше не погрожувати та не лякати своїх громадян, а зобов'язаний своїми раціональними, свідомими і професійними діями та рішеннями забезпечити ефективні гарантії здійснення їх прав і свобод.

Безперечно, здійснення Урядом подібних дій та ухвалення рішень у часи воєнних конфліктів, соціальних та економічних криз, епідемій, пандемій та стихійних лих є максимально бажаним та потрібним, оскільки подібна роль та значення держави у житті та долі своїх громадян, власне, значною мірою й виправдовує те, що інститут держави продовжує існувати.

Відносини між громадянами, з одного боку, та державою й Урядом – з іншого, ґрунтуються вже не стільки на довірі, скільки на прагматичному розрахунку перших отримати, зокрема, за сплачені на користь держави податки, гідний адміністративний сервіс у спокійні часи та ефективний захист і гарантії – у періоди різного роду потрясінь. Будь-яке спотворення суті та змісту такого суспільного договору внаслідок бездіяльності Уряду чи вчинення ним помилкових або навіть незаконних рішень та дій є початком шляху руйнації цих відносин, кризи інститутів громадянського суспільства та самої держави.

Конституційні права та свободи, інші конституційні цінності в Основному Законі України

3. Переді мною на робочому столі судді Конституційного Суду – Основний Закон України, в розділі II „Права, свободи та обов'язки людини і громадянина“ якого у невичерпному переліку закріплені права і свободи людини і громадянина, зокрема:

– кожному, хто на законних підставах перебуває на території України, гарантується свобода пересування, вільний вибір місця проживання, право

¹Тут та далі йдеться про Уряд у широкому розумінні, тобто як сукупність органів державної влади.

вільно залишати територію України, за винятком обмежень, які встановлюються законом (частина перша статті 33);

– громадяни мають право збиратися мирно, без зброї і проводити збори, мітинги, походи і демонстрації, про проведення яких завчасно сповіщаються органи виконавчої влади чи органи місцевого самоврядування; обмеження щодо реалізації цього права може встановлюватися судом відповідно до закону (стаття 39);

– кожен має право на підприємницьку діяльність, яка не заборонена законом (частина перша статті 42);

– кожен має право на працю, що включає можливість заробляти собі на життя працею, яку він вільно обирає або на яку вільно погоджується; держава створює умови для повного здійснення громадянами права на працю (частини перша, друга статті 43);

– громадяни мають право на соціальний захист, що включає право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом (частина перша статті 46);

– кожен має право на достатній життєвий рівень для себе і своєї сім'ї, що включає достатнє харчування, одяг, житло (стаття 48);

– кожен має право на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування (частина перша статті 49);

– кожен має право на освіту (частина перша статті 53).

4. Інші приписи Основного Закону України, що були релевантними для розгляду цієї справи, встановлюють, зокрема, таке:

– права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави; держава відповідає перед людиною за свою діяльність; утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави (частина друга статті 3);

– органи законодавчої, виконавчої та судової влади здійснюють свої повноваження у встановлених Конституцією межах і відповідно до законів України (частина друга статті 6);

– в Україні визнається і діє принцип верховенства права; конституція України має найвищу юридичну силу; закони та інші нормативно-правові акти приймаються на основі Конституції України і повинні відповідати їй (частини перша, друга статті 8);

– правовий порядок в Україні ґрунтується на засадах, відповідно до яких ніхто не може бути примушений робити те, що не передбачено законодавством; органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України (стаття 19);

– конституційні права і свободи людини і громадянина не можуть бути обмежені, крім випадків, передбачених Конституцією України; в умовах воєнного або надзвичайного стану можуть встановлюватися окремі обмеження прав і свобод із зазначенням строку дії цих обмежень; не можуть бути обмежені права і свободи, передбачені статтями 24, 25, 27, 28, 29, 40, 47, 51, 52, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63 Конституції України (стаття 64);

– виключно законами України визначаються права і свободи людини і громадянина, гарантії цих прав і свобод; основні обов'язки громадянина (пункт 1 частини першої статті 92).

5. Важливо, що всі ці конституційні приписи не змінювалися з моменту ухвалення та набуття чинності Основним Законом України.

Більшість з цих приписів, по-перше, вказують на найбільш значущі для конкретної особи конституційні цінності, по-друге – визначають зміст конституційного ладу в Україні.

6. Системний та сутнісний аналіз цих приписів Конституції України дає змогу дійти таких висновків:

- обмеження конституційних прав і свобод можливе у випадках, передбачених Конституцією України;
- обмеження конституційних прав і свобод можуть встановлюватись в умовах воєнного або надзвичайного стану;
- обмеження можуть бути застосовані лише щодо прав і свобод, що не охоплюються нормою-забороною, яка міститься у частині другій статті 64 Конституції України;
- ці права і свободи можуть бути лише обмежені;
- можуть встановлюватись лише окремі обмеження прав і свобод;
- обмеження повинні бути тимчасовими, із зазначенням строку їх дії;
- обмеження може бути запроваджено на підставі закону та в окремих випадках – рішення суду;
- суб'єктом встановлення обмежень може бути парламент² та (або) суд³.

Таким чином, встановлення повноважним органом окремих тимчасових обмежень конституційних прав і свобод можливе лише на підставі закону, для досягнення *легітимної мети*, визначеної Основним Законом України, та з використанням *домірних* (пропорційних) засобів.

Положення оспорюваного акта Кабінету Міністрів України

7. Оспорюваними у конституційному поданні положеннями пункту 3 постанови Кабінету Міністрів України „Про встановлення карантину з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, та етапів послаблення протиепідемічних заходів“ від 20 травня 2020 року № 392 (далі – Постанова № 392) на період дії карантину заборонялося, зокрема:

- проведення масових (культурних, розважальних, спортивних, соціальних, релігійних, рекламних та інших) заходів з кількістю учасників більше ніж 10 осіб (підпункт 5 пункту 3);

² У спосіб ухвалення відповідного закону.

³ Шляхом ухвалення судового рішення, що передбачається, наприклад, частиною другою статті 39 Конституції України.

– робота закладів громадського харчування (ресторанів, кафе тощо), торговельно-розважальних центрів (крім розміщених у них магазинів), діяльність закладів, що надають послуги з розміщення, закладів розважальної діяльності, фітнес-центрів, закладів культури (підпункт 6 пункту 3);

– здійснення регулярних та нерегулярних перевезень пасажирів автомобільним транспортом у міському, приміському, міжміському, внутрішньообласному та міжобласному сполученні, зокрема пасажирські перевезення на міських автобусних маршрутах у режимі маршрутного таксі (підпункт 7 пункту 3);

– закладам охорони здоров'я проведення планових заходів з госпіталізації (підпункт 14 пункту 3).

Абзацом шостим пункту 6 Постанови № 392 передбачалося, що обов'язковій самоізоляції підлягають особи, які досягли 60-річного віку.

Пунктами 10, 17 Порядку здійснення протиепідемічних заходів, пов'язаних із самоізоляцією, затвердженого Постановою № 392, стосовно осіб, які потребують самоізоляції, встановлено вимогу постійного перебування у визначеному ними місці самоізоляції, утримання їх від контакту з іншими особами, крім тих, з якими спільно проживають; дозволено двічі на день вигул домашніх тварин, відвідування місць торгівлі продуктами харчування, засобами гігієни, лікарськими засобами, медичними виробами.

8. Порівняльне дослідження змісту та об'єктів регулювання приписів Конституції України та оспорюваних положень Постанови № 392 дає змогу дійти висновку, що цим підзаконним актом обмежені (атаковані) щонайменше такі конституційні права та свободи, як:

- право на повагу гідності (стаття 28);
- свобода пересування (частина перша статті 33);
- право на свободу відправлення релігійних культів і ритуальних обрядів, ведення релігійної діяльності (частина перша статті 35);
- право на мирні зібрання (частина перша статті 39);

- право на підприємницьку діяльність (частина перша статті 42);
- право на працю (частина перша статті 43);
- право на охорону здоров'я, медичну допомогу (частина перша статті 49).

9. З огляду на те, що встановлення зазначених у Постанові № 392 обмежень конституційних прав і свобод людини і громадянина було здійснено рішенням *неналежного суб'єкта, не має сенсу* досліджувати дотримання/недотримання інших умов для обмеження конституційних прав і свобод, що встановлює Основний Закон України, оскільки зрозуміло, *що порушення належної правової процедури, без сумнівів, делегітимізує зазначені положення Постанови № 392.*

Тобто оспорювані у конституційному поданні окремі положення Постанови № 392 є такими, *що не відповідають Конституції України.*

10. Зазначений висновок щодо неконституційності окремих положень Постанови № 392 не може бути спростований посиланням на норми законів, а тим більше – підзаконних актів, оскільки Основний Закон України встановлює *верховенство Конституції України* (частина друга статті 8).

Тобто приписи актів парламенту, Президента України та Кабінету Міністрів України не повинні містити норм, які суперечать нормам Основного Закону України.

11. З наведених міркувань повноваження, надані Кабінету Міністрів України, наприклад, приписами статті 29 Закону України „Про захист населення від інфекційних хвороб“, зокрема щодо встановлення *карантину* (частина перша), встановлення *тимчасових обмежень прав фізичних і юридичних осіб* та додаткових обов'язків, що покладаються на них (частина четверта), повинні витлумачуватись таким чином, щоб це відповідало нормам Основного Закону України.

З норм Конституції України чітко та недвозначно випливає, що Кабінет Міністрів України *не має повноважень обмежувати конституційні права і свободи*. Це, звісно, не спростовує можливості існування таких повноважень цього вищого органу державної виконавчої влади, як встановлення, зокрема, карантину та тимчасових обмежень *неконституційних* прав фізичних і юридичних осіб.

Натомість ухвалення Кабінетом Міністрів України рішень, що встановлюють обмеження конституційних прав і свобод, порушує не лише норми розділу II „Права, свободи та обов’язки людини і громадянина“ Основного Закону України, а й конституційні приписи статей 3, 5, 6, 8, 92.

Щодо процесуальних питань та хронології дій та рішень Кабінету Міністрів України

12. Звісно, Конституційний Суд може закрити провадження у справі, якщо акт, що перебував на перевірці його на конституційність, втратив чинність.

Однак вважаю, що у цій справі Конституційний Суд не мав достатніх формальних та змістовних підстав для застосування зазначеного процесуального повноваження. Натомість Конституційний Суд повинен був завершити розгляд справи у цій частині по суті, на підтвердження чого зазначу таке.

13. Починаючи з лютого 2020 року до моменту ухвалення Рішення Кабінет Міністрів України ухвалив значну кількість актів, більшість з яких мала одну ключову ваду – вони передбачали обмеження конституційних прав і свобод, а отже, були неконституційними.

14. Так, 3 лютого 2020 року Кабінет Міністрів України ухвалив розпорядження „Про заходи щодо запобігання занесенню і поширенню на території України гострої респіраторної хвороби, спричиненої коронавірусом 2019-gCoV“ № 93-р, згідно з пунктом 2 якого, зокрема, було встановлено „*тимчасові обмеження та особливі умови для в’їзду осіб, які перебували у*

провінції Хубей Китайської Народної Республіки, шляхом їх ізоляції протягом 14 днів у визначених Міністерством охорони здоров'я закладах охорони здоров'я“.

Цього ж дня було ухвалено також розпорядження Кабінету Міністрів України „Про евакуацію громадян України та членів їх сімей із зони поширення корона вірусу 2019-gCoV у Китайській Народній Республіці“ № 129-р, де вказано на потребу невідкладної евакуації громадян України та членів їхніх сімей (пункт 1) і визначення закладів охорони здоров'я для тимчасової ізоляції цих осіб (пункт 2).

Вказівка на закон (закони), що передбачив би можливість ухвалення Кабінетом Міністрів України рішень для здійснення зазначених ізоляції (тимчасової ізоляції), 14-денного строку ізоляції⁴ у цих актах була відсутня.

Запланована на 11 лютого 2020 року так звана евакуація (невідкладна евакуація) громадян України та членів їхніх сімей була все ж відкладена на кілька днів вірогідно з метою примушування цих осіб до підписання „добровільної“ інформованої згоди на 14-денний строк ізоляції у визначеному державними органами закладі.

Надалі, як стало відомо зі ЗМІ, громадяни України та члени їхніх сімей були евакуйовані до України, у супроводі поліції та національної гвардії направлені до місця ізоляції. Оскільки у жодної особи, яка погодилась на перебування у місці ізоляції – санаторії Національної гвардії України „Нові Санжари“, не було виявлено ознак відповідного вірусу та хвороби, цей своєрідний „медико-соціальний експеримент“ Кабінету Міністрів України над громадянами України та іншими особами на початку березня 2020 року було завершено.

15. Постановою „Про запобігання поширенню на території України коронавірусу COVID-19“ від 11 березня 2020 року № 211 (далі – Постанова № 211) Кабінет Міністрів України в межах усієї території України

⁴ Частина друга статті 19 Конституції України зазначає, що органи державної влади зобов'язані діяти на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України.

встановив карантин на період з 12 березня до 3 квітня 2020 року, протягом якого було заборонено відвідування закладів освіти її здобувачами та проведення усіх масових заходів, у яких бере участь більше 200 осіб, крім заходів, необхідних для забезпечення роботи органів державної влади (пункт 1).

Уже 16 березня 2020 року постановою Кабінету Міністрів України „Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 11 березня 2020 р. № 211“ № 215 назву і текст Постанови № 211 викладено у новій редакції, внаслідок чого було істотно доповнено перелік обмежень конституційних прав і свобод.

Власне, саме у другій половині березня та у квітні 2020 року внаслідок застосування положень Постанови № 211 життя в Україні було майже „паралізоване“ й значна кількість осіб була позбавлена прав і свобод щодо вільного пересування, праці, здійснення підприємницької діяльності, навчання, відпочинку тощо.

Загалом до Постанови № 211⁵ зміни вносились п'ятнадцять разів, внаслідок чого карантин продовжувався⁶, а обсяг та види обмежень конституційних прав і свобод постійно зазнавали змін.

16. Незважаючи на те, що Постанова № 211 формально є чинною до цього часу й саме її положення передбачали низку обмежень конституційних прав і свобод, у конституційному поданні Верховного Суду було запропоновано перевірити на відповідність Основному Закону України окремі положення іншого акта Кабінету Міністрів України – Постанови № 392.

Причиною цього є те, що у пункті 2 Змін, що вносяться до актів Кабінету Міністрів України, затверджених Постановою № 392, було передбачено виключення пунктів 2–13 з Постанови № 211, внаслідок чого остання втратила юридичну силу щодо встановлення обмежень прав і свобод та містить лише норму щодо строку дії карантину.

⁵ Постанова № 211 формально є чинною до цього часу.

⁶ Строк дії карантину на підставі окремих постанов Кабінету Міністрів України послідовно продовжувався до 24 квітня, 11 травня, 22 травня 2020 року.

Надалі до Постанови № 392 також неодноразово вносилися зміни⁷, зокрема щодо продовження строку карантину⁸, обсягу та видів обмежень конституційних прав і свобод.

Важливо, що значне погіршення макро- та мікроекономічних показників, соціальне невдоволення та інші фактори змусили Уряд у другій половині травня та першій половині літа 2020 року постійно переглядати свої рішення та зменшувати обсяг та види запроваджених обмежень.

17. Не скасовуючи чинної до цього часу Постанови № 392, 22 липня 2020 року Кабінет Міністрів України ухвалив постанову „Про встановлення карантину та запровадження посилених протиепідемічних заходів на території із значним поширенням гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2“ № 641 (далі – Постанова № 641), згідно з якою карантин було продовжено до 31 серпня 2020 року.

Найголовніше в контексті розгляду цієї справи було те, що згідно з Постановою № 641 *втратили чинність* положення Постанови № 392, що мали бути перевірені на відповідність Конституції України відповідно до подання Верховного Суду.

18. Надалі до Постанови № 641 також вносилися зміни, зокрема постановою Кабінету Міністрів України „Про внесення змін до деяких актів Кабінету Міністрів України“ від 26 серпня 2020 року № 760, якою до 31 жовтня 2020 року було продовжено дію карантину, встановленого Постановою № 211 та Постановою № 392 (пункт 1).

19. Наведена вище нормотворча діяльність Кабінету Міністрів України не перешкоджає формулюванню таких висновків.

⁷ Десять змін.

⁸ Строк дії карантину на підставі окремих постанов Кабінету Міністрів України послідовно продовжувався до 22 червня, 31 липня 2020 року.

По-перше, Кабінет Міністрів України згідно з Конституцією України *не має повноважень на встановлення власними актами обмежень конституційних прав і свобод.*

По-друге, Постанова № 641 містить положення, що за змістом є *тотожними в контексті цієї справи* положенням Постанови № 392, які ставилися під сумнів Верховним Судом у його поданні, а отже, Конституційний Суд мав змогу встановити подібну змістову тотожність *та перевірити на конституційність відповідні положення формально „нової“ Постанови № 641.*

20. Так, згідно з підпунктами 5 та 6 пункту 3 Постанови № 392 заборонялось:

– *проведення масових (культурних, розважальних, спортивних, соціальних, релігійних, рекламних та інших) заходів з кількістю учасників більше ніж 10 осіб;*

– *робота закладів громадського харчування (ресторанів, кафе тощо), торговельно-розважальних центрів (крім розміщених у них магазинів), діяльність закладів, що надають послуги з розміщення, закладів розважальної діяльності, фітнес-центрів, закладів культури.*

У свою чергу в пункті 11 Постанови № 641 зазначено, що *на території регіону (адміністративно-територіальної одиниці), на якій установлено „зелений“⁹ рівень епідемічної небезпеки, забороняється:*

– *проведення масових (культурних, спортивних, розважальних, соціальних, релігійних, рекламних та інших) заходів за участю більше однієї особи на 5 кв. метрів площі будівлі або території (якщо захід проводиться на відкритому повітрі), а також діяльність кінотеатрів та закладів культури з наповненістю кінозалів або залів понад 50 відсотків місць у кожному окремому кінозалі або залі. Організатор заходу є відповідальним за дотримання між*

⁹ Увага, йдеться про обмеження у найменшому за рівнем епідемічної небезпеки регіоні. Тобто подібні обмеження, у тому числі заборони для регіонів з іншими рівнями епідемічної небезпеки, сформульовані більш категорично.

учасниками фізичної дистанції не менше ніж 1,5 метра у разі проведення заходу із розміщенням учасників стоячи (підпункт 1);

– проведення концертів (крім тих, які проводяться закладами культури, для яких концертна діяльність протягом останнього року є основним видом діяльності), дискотек, робота розважальних закладів (нічних клубів), діяльність закладів громадського харчування із організацією дозвілля (ресторанів, кафе, барів, закусочних, їдалень, кафетеріїв, буфетів тощо) (підпункт 3).

21. Згідно з підпунктом 7 пункту 3 Постанови № 392 заборонялося „здійснення регулярних та нерегулярних перевезень пасажирів автомобільним транспортом у міському, приміському, міжміському, внутрішньообласному та міжобласному сполученні, зокрема пасажирські перевезення на міських автобусних маршрутах у режимі маршрутного таксі“.

У пункті 11 Постанови № 641 зазначено, що на території регіону (адміністративно-територіальної одиниці), на якій встановлено „зелений“ рівень епідемічної небезпеки, забороняється „здійснення регулярних та нерегулярних перевезень пасажирів автомобільним транспортом, зокрема перевезень пасажирів на міських автобусних маршрутах у режимі маршрутного таксі, в електричному (трамвай, тролейбус), залізничному транспорті, у міському, приміському, міжміському, внутрішньообласному та міжобласному сполученні, в кількості більшій, ніж кількість місць для сидіння, що передбачена технічною характеристикою транспортного засобу, визначена в реєстраційних документах на цей транспортний засіб“ (підпункт 2).

22. Наведені приклади наочно демонструють те, що Постанова № 641 містить ті самі обмежувальні положення, що містились у Постанові № 392.

Крім того, ухвалюючи умовно „нові“ постанови, у тому числі Постанову № 641, що містять положення, які обмежують конституційні права і свободи, Кабінет Міністрів України цілком свідомо посилається також на

Постанову № 211 та Постанову № 392 як такі, що не лише встановили строки карантину, а також як на акти, що передбачили відповідне регулювання цих відносин.

Ураховуючи наведене, Конституційний Суд мав підстави не лише для здійснення нормоконтролю щодо акта Кабінету Міністрів, а й щодо визнання окремих положень такого акта неконституційними.

Підсумкові міркування

23. Перекоаний, що справжній сенс цієї справи не був пов'язаний з перевіркою на конституційність квітневих новел бюджетного законодавства про обмеження зарплат „чиновників“.

Ця справа стосувалася, перш за все, здатності Уряду поважати людську гідність, гарантувати конституційні права і свободи в той час, коли про таку повагу та права і свободи комусь хочеться або не згадувати, або взагалі забути.

Врешті-решт, ця справа про спроможність Уряду, залишаючись у межах окреслених Конституцією України повноважень, ефективно діяти та ухвалювати такі ж ефективні рішення у часи, коли це є найбільш бажаним та очікуваним.

24. У контексті цієї справи буде доречно згадати про те, що за офіційними даними Міністерства фінансів України станом на 24 липня 2020 року Кабінет Міністрів України вже розподілив *66 млрд грн* коштів Фонду боротьби з COVID-19 за пріоритетними напрямками. З цих коштів лише *16 млрд* було виділено для системи охорони здоров'я, а *35 млрд грн* – на реконструкцію, ремонт та утримання автомобільних доріг.¹⁰

Враховуючи останні статистичні дані в Україні щодо кількості захворювань та смертей від COVID-19, подібне бюджетне планування відверто тривожить.

¹⁰ Уряд розподілив 66 млрд грн з Фонду боротьби з COVID-19. URL: https://mof.gov.ua/uk/news/uriad_rozpodiliv_66_mlrd_grn_z_fondu_borotbi_z_covid-19-2299 (дата звернення 14.09.2019).

25. Кілька днів тому голова Всесвітньої організації охорони здоров'я Тедрос Аданом Гебрейєсус під час медіа брифінгу щодо COVID-19 заявив, зокрема, таке: *„Це буде не остання пандемія. Історія вчить нас, що спалахи і пандемії – це факт життя. Але коли настане наступна пандемія, світ має бути готовий – більш готовий, ніж був цього разу...*

*Кожна країна в своєму прагненні до нормалізації життя на новому рівні повинна виділяти ресурси на цілі суспільної охорони здоров'я, інвестуючи в більш здорове і безпечне майбутнє“.*¹¹

Мене щиро турбує наше вміння робити правильні висновки та виправляти вже зроблені помилки у протистоянні сучасній пандемії, оскільки є великий сумнів у тому, що навіть геть усі відремонтовані українські дороги будуть тим „диво-засобом“, який забезпечить нам справжній захист від сучасної пандемії та, власне, й саме подальше виживання у цьому новому Світі.

Суддя
Конституційного Суду України

О. ПЕРВОМАЙСЬКИЙ

¹¹WHO Director-General's opening remarks at the media briefing on COVID-19 - 7 September 2020. URL: <https://www.who.int/dg/speeches/detail/who-director-general-s-opening-remarks-at-the-media-briefing-on-covid-19---7-september-2020> (дата звернення 14.09.2019).